

Ál-Petőfi

Az a Radics Mária, aki az Ál-Petőfit a loncsosbéli szülőprésházában bújtatta. Krúdy Gyula nagyanyja volt. Az a Radics Mária beszélt az írónak az 1848-as forradalmat követő időkről és az a Radics Mária levélben biztatta Krúdyt 1918-ban, hogy „Nagy Kossutként” járja be az országot és erősítse a forradalmi hitet az emberekben. Mint tudjuk, a levél nem kelt hiába. Krúdy újságcikkeivel „járta be az országot”. Négy esztendővel később pedig, a nagymama meséiből, megírta gunyoros-áhitatos történelmi regényét a Bach-korszakról. Megírta az Ál-Petőfit. Mint az 1920-as években keletkezett írásai általában, ez is több olvasatú. Rajongó asszonyok mulatságos harcáról is szól, arról, miként vívnak egymással csatát egy férfiéért, akit Petőfinek tartanak. És arról is szól, hogy a bukott szabadságharcok utáni hitek és remények, bármily kicsinyesek és nevetésgesek is, mégsem hiábavalók. A boldogtalan ország életben maradottságát és életrealitását jelzik.

Lányi András gyönyörű látványú tévéfilmet rendezett az Ál-Petőfiből. Krúdy Gyula — úgy tetszik — még a televízióban is nagy varázsló, s nemcsak az irodalomban. A tévében is hangulatos és képzőművészeti szépségű képek fotografálására készíti az operatőröket — ezúttal Kardos Sándort —, ott, ahol a látványnál (a műfaj természeténél fogva) mindig fontosabb a szóbeli közlés, a tájékoztatás. Igazi, „krúdys” helyszíneken, dímbes-dombos tájakon, lágy hajlatú vízpartokon, alkonyi nádasokban csipegetik a reményszemeket a forradalmi hit utolsó dédelgetői: a tiszta ábrándú postamester, szép reményű, csacska lánykák, akaratos asszonyságok, saját kelep-céjükbe esett kis csalók, szerenádozó öregurak és a régiekkel való nagy barátságokra hivatkozó féltethegűek. Nincs közöttük egyetlen ép és erős egyéniségű ember, olyan, akivel a jövő értelmesebben továbbépíthető. Ott bukácsol, szaladgál, kárál és kapirgál a szép tájban, egykori nagy csaták és nagy tettek színterén a bukott forradalom után megmaradt és szabadon hagyott társadalom színe-virága. Nem sok a régi időkhöz mérten, de mégsem kevés az újrakezdéshez. Nem kevés, hiszen ha a találat nem is lángol bennük, jellemük nem is szilárd, és láthatárukon mindenféle kicsinyes és nevetésges „ködképek” ülnek, ott nialákol bennük a hit. A forradalom hite.

Ennek szentelt filmet Lányi András. A gunyoros Krúdyt cserbenhagyta; ha a történet engedte volna, talán el is hagyja egészen. Helyette viszont az író keserű pátozást hozta előtérbe. Azt a valamit, ami szomorúbb nevetésre, tragikusabb mulatásra készíti az embert, mint a természetes gúny, a szokvány élc. Az asszonyságok harca a selyemtakácsból lett költőért a tévéfilmben nem nevetés tárgya, de szomorú felismerés: ugyan, kiért küzdenek a nők, ha nem egy szélhámosért? Hiszen a forradalom utáni időkből eltűnik mind, aki férfi! A hazafias szólamokat és az égbekiáltó ostobaságokat Lányi András filmjében mindig ünneplés, zenekari üdvözlő kíséri. Akit nagy embernek hiszünk, orra bukik. A forradalom ügyét kettőszáz forintot kárba becsüli a gazda. Fanyar ízű mondatokat formálgat fanyarul az ajkán az egyre inkább csak *Sulyok* Mária tehetségéhez mérhető színészi ragyogású *Meszléry* Judit. Azt teszi a képernyőn ismét megszépült *Törőcsik* Mari és a televízióból még alig ismert *Kovács* Titusz is. Lányi András filmvilága fájdalmasabban mulatságos, mint Krúdy Gyuláé. Benne van a XX. század második felének történelmi tapasztalata is.

A legutóbbi történelmi, leltári kutatások persze azt mutatják, hogy az Ál-Petőfi valódi idejét (tehát az 1855

körül esztendőket) nem ez a film látja igazul, nem is Krúdy regénye. „Minden volt ez, csak nem passzív, bár, persze, rezisztencia” — tartja róla *Nemeskürty* István, a homályos történelmi szakaszok legremekebb stílusú fölfedezője. A mondatot tovább is folytathatnánk, *Nemeskürty* István stílusában: minden volt itt, csak nem kicsinyes kutyakomédia, keserű asszonykabaré, dombalji hajcihő. Előfordulhat azonban mégis olykor, hogy az ízig-vérig pontos történelmi igazságnál létezik az utókor számára időszerűbb igazság is. Igazság például a kicsinységekből, gyarlóságokból, nagy hangú és semmitmondó lelkesedésekből föltápaszkodó forradalmi hitről. Lányi András erről forgatott szép tévéfilmet. És ráadásul úgy, hogy művének hangulatával nem vált hűtlenné az átértelmezett eredeti műhöz, Krúdy Gyula regényéhez.

Lőcsei Gabriella